

JHNY

Mitä hallitusohjelmassa 2023 on julkisista hankinnoista

Erityisasiantuntija Olli Jylhä

Hallitusohjelma 2023

Hankinnat edellistä hallitusohjelmaa merkittävämmiin esillä

Keskeisiä huomioita: sidosyksiköt, palvelusetelin käytön laajentaminen, sääntelyn tiukentaminen, HVA-alueiden toimintojen avaaminen kilpailulle

Hallitusohjelman löydät:

<https://valtioneuvosto.fi/hallitusneuvottelut>

HVA-alueita, kuntia ja muita toimijoita koskevat kirjaukset

”Hyvinvointialueiden hallintomallia kehitetään paikallisen osallisuuden ja tulosvastuun periaattein, mutta sitä ei rinnasteta kunnalliseen itsehallintoon.” s.21

HVA-alueita koskevat kirjaukset 1/3

- Palvelusetelin käytön lisääminen tuotannossa (s.22, s.29, s.43)
- Omaan palveluun tuotantoon liittyvän sääntelyn muuttaminen, niin että nykyisin ns. omaksi tuotannoksi merkittyä osuutta voidaan ostaa enemmän määrin markkinoilta
- Selvitys HVA-alueiden hankinnoista (s.44)
- Valvonta käytännöt samanlaisiksi yksityiselle ja julkiselle tuotannolle (s.44)
- Yhtenäiset kriteerit palveluntuotannolle ((yksityinen ja julkinen puoli) s.50)
- Lisäksi sivujen 102-104 toimenpiteet mainittu suurelta osin myös HVA-alueita käsittelevässä osuudessa

HVA-alueita koskevat kirjaukset 2/3

- Ohjataan hyvinvointialueita tarvittaessa käyttämään ostopalvelua tai palveluseteliä (s.22)
- Pyritään tukemaan alueita sijaispoolin kehittämisessä ja arvioidaan mahdollisuuksia hillitä kallista lyhytaikaisen vuokratyövoiman käyttöä ja suunnata sitä tilanteisiin, joihin se parhaiten soveltuu ja lisätä kustannustehokasta oman henkilöstön ja ostopalvelujen käyttöä. (s.24)
- Jos asiakas ei saa tarvitsemaansa julkista palvelua hoitotakuuajan sisällä, on hänellä oikeus saada palveluseteli tai maksusitoumus toisen palvelutuottajan tarjoamaan palveluun. (s.29)
- Selvitetään mahdollisuuksia hyödyntää julkisen ja yksityisen yhteistyötä tukipalveluissa, tiloissa ja laitteissa. (s.29)

HVA-alueita koskevat kirjaukset 3/3

- Vammaisten erityistarpeista ja palvelun jatkuvuudesta huolehditaan hankintalainsäädösten puitteissa. Huomioidaan **hankinnoissa mahdollisuudet räätälöityihin suoraankintoihin.** (s.34)
- Valtion ja hyvinvointialueiden keskinäisiä valtakunnallisia tukitoimintoja kehitetään kunnianhimoisesti. Tavoitteena on tehokkaammat yhteishankinnat, (s.42)

Kunnat

- Kuntien osuudessa vain yksi kirjaus hankinnoista
- Kuntien ja hyvinvointialueiden taloustietojen, kuten ostolaskutietojen julkisuutta sekä oman tuotannon ja ostopalveluiden, vertailukelpoisuutta parannetaan. Ostolaskutietojen julkistaminen tehdään pakolliseksi, julkisuuslain periaatteet huomioiden. (s.54)

Rautatiet +muut

- Avataan henkilöjunaliikenteen markkinat tosiasialliselle kilpailulle.
 - Perustetaan julkinen kalustoyhtiö julkisesti tuetulle ostoliikenteelle.
 - Julkista tukea ei osoiteta markkinaehtoisesti toimiville reiteille.
 - Kilpailun syntymistä markkinaehtoiseen liikenteeseen edesautetaan kilpailuttamalla julkisesti tuettua liikennettä (s.108)
- Lisäksi yksittäisiä mainintoja ruuantuotannosta ja puolustusvälineiden hankinnoista (s. 126 ja s. 162)

Hallitusohjelman kirjaukset julkisista hankinnoista s.102-104

”Hallituksen tavoitteena on reilun ja avoimen kilpailun edistäminen. Markkinoiden avaamista jatketaan määrätietoisesti ja vastuullisesti.” s.102

Hankinta-asioiden pääkirjaukset

- Pääosa hankintoihin liittyvistä kirjauksista sivuilla 102-104
- Tavoitellaan merkittäviä säästöjä julkisilla hankinnoilla
- Lähtökohtana osuudelle ovat julkisten hankintojen luvut: *”veronmaksajien rahoilla tehdään hankintoja noin 50 miljardin euron edestä vuosittain”*
- Lisäksi mainitaan että *”jopa 60 prosenttiin julkisista kilpailutuksista osallistuu enintään kaksi tarjoajaa”*

Alustavat hankintalain muutosehdotukset

- 1) Kilpailutuksen uusimiseen, jos kilpailutuksessa on vain yksi tarjoaja.
 - Tästä voidaan poiketa vain erityisen painavasta syystä. Kilpailutuksen kokonaistaloudellisuudesta tulee varmistua.
- 2) EU-kynnysarvon ylittävä hankinta voidaan olla jakamatta osiin vain erityisistä syistä ja mahdollistetaan ratkaisusta valittaminen.
- 3) Sanktioidaan suora hankinnan ja pakollisen sopimusmuutosilmoituksen ilmoittamatta jättäminen.

Kirjauksia joissa laajennetaan asianosaisten mahdollisuuksia valittaa julkisista hankinnoista

Hankintadataan liittyvät kirjaukset

4) KKV:n valvontaa vahvistetaan ja perustetaan hankintatietokanta, joka mahdollistaa kehitystoimien ja lainsäädäntömuutosten arvioinnin, parhaiden käytäntöjen levittämisen ja väärinkäytösten havaitsemisen.

5) Säädetään julkisyhteisöjen ostolaskudata avoimesti ja keskitetysti julkaistavaksi ilman erillistä pyyntöä.

Dataan ja valvontaan liittyviä kirjauksia

KKV:n toiminnasta kirjauksia myös muualla hallitusohjelmassa

Onko tietokanta vain valvonnan käyttöön vai julkinen?

Muut kirjaukset 1/2

6) Velvoitetaan hankintayksiköitä tekemään yli 10 miljoonan euron hankinnoista analyysi, jossa arvioidaan hankintamallin soveltuvuus ja ennakoitaan kustannuksia

7) Ohjataan kuntia ja hyvinvointialueita hyödyntämään nykyistä enemmän yhteishankintoja.

Kirjaukset melko yleisluonteisia

Epäselvää miten ohjaus toteutetaan ja tuleeko analyyseiltä vaatimaan tiettyä muotoa

Epäselvää miltä osin yhteishankintoja ei tällä hetkellä toteuteta riittävästi

Muut kirjaukset 2/2

8) Velvoitetaan yhteishankintayksiköjä huomioimaan kilpailutuksissaan kilpailuolosuhteet ja markkinavaikutukset.

9) Selvitetään mahdollisuutta luoda esimerkiksi hankintavalituslautakuntaan perustuva järjestelmä nopeutetusta muutoksenhausta julkisissa hankinnoissa

10) Lisätään hankintaosaamista ja edistetään innovatiivisten hankintojen käyttöä

Osaamisen kehittämisen ja innovaation lisäämisen osalta ei ole ilmoitettu konkreettisia askeleita

Hankintavalituslautakunnan perustamista selvitetty VM:n selvityksessä (Halila, 2021)

Sidosyksikkösääntely (s.104)

”Rajoitetaan hankintayksiköiden mahdollisuuksia kiertää hankintalakia sidosyksiköiden avulla.” s.104

Sidosyksikkösäätely 1/3

- Johdanto-osuudessa:
 - Todetaan että sidosyksikköjen toiminta on ongelmallista kun toimii markkinoilla
 - Kasvatetaan yhteishankintoja
 - Rajataan inhouse-toimintaa siivous-, taloushallinto-, ruoka- ja ICT-palveluissa
 - ”Hallitus varmistaa julkisten hankintojen tehokkuutta ja mahdollistaa julkishallinnon joustavat toimintatavat uudistamalla sidosyksikköjä sekä muuta julkisen vallan markkinatoimintaa koskevaa säätelyä.
 - Hallitus uudistaa **kuntalakia ja hyvinvointialuelakia** huomioimaan paremmin taloudellinen vastuullisuus ja kuntien yritystoiminnan markkinavaikutukset.”

Epäselvää mitä
kunta-
hyvinvointialuelaki
en uudistamisilla
tarkoitetaan

Sidosyksikkösääntely 2/3

- Sidosyksikön omistukselle asetetaan yleisen edun huomioon ottava vähimmäisomistusprosentti (10 %).
- Tiukennetaan lainsäädäntöä siten, että sidosyksikköhankintoja voidaan tehdä vain silloin
 - A) kun ne ovat kokonaistaloudellisesti edullisempia kuin markkinoilla toimivat vaihtoehdot
 - tai
 - B) kun tähän on muu erityisen painava julkinen intressi.

Käytännössä tarkoittaa että max. 10 omistajaa.

Avoimia kysymyksiä:
Pitääkö omistajuuden olla suora?

Milloin sidosyksikköhankinta pitää perustella (esim. vuosittain)?

Pitääkö pyytää markkinahinta?

Koskeeko vain OY muotoista toimintaa?

Sidosyksikkösääntely 3/3

- Yhtenäistetään sidosyksiköiden ulosmyyntirajat enintään 5 prosenttiin ja enintään 500 000 euroon inhouse-yhtiöiden liikevaihdosta.
- Mahdollistetaan jatkossakin tehtävien järjestämisen yhtiömuodossa silloin, kun se ei vääristä kilpailua

Epäselvää tarkoittaa kohta jätehuollon poikkeavaa rajaa (10%) vai/ja avoimuusilmoitusta?

Mitä hallitusohjelmassa ei ole

- Ympäristö- tai sosiaalisia kriteerejä julkisille hankinnoille
- Julkisten hankintojen kehittamisestä ja ohjeistamisesta (Hankinta-Suomi, neuvonta)?
- Rikosrekisteriotteiden sähköistäminen
- Sopimusdatan kerääminen
- Hankinnoilla työllistäminen ja työharjoittelupaikkojen luominen
- Jälki-ilmoitusten laajentaminen tai/ja sanktiointi
- Valtion toimijoiden hankintojen kehittäminen (suppeasti)
- Hankintojen iskuryhmä

Mitä tapahtuu seuraavaksi

- Suurin osa toimenpiteistä vaatii lainsäädännön muuttamista (esim. hankintalain muuttamista)
- Lakimuutosten ”sorvaaminen” vie oman aikansa
- Muutokset ovat merkittäviä, joten täyttä varmuutta niiden läpimenoista ei ole

Kiitos ja hyvää kesää!

hankinnat@kuntaliitto.fi

hankinnat.fi

JHNY

JH
N.Y.

JULKISTEN
HANKINTOJEN
NEUVONTAYKSIKKÖ